

Helsinški *bilten*

**HELŠINŠKI ODBOR
ZA LJUDSKA PRAVA U SRBIJI**
Kralja Milana 10, Beograd;
tel. 011/268-7404; fax. 2639-437;
e-mail: office@helsinki.org.rs
http://www.helsinki.org.rs

BR.125 // MAJ 2016.

IZBORI 2016: VUČIĆ – OSUJEĆENI POBEDNIK

OKSANA TOŠKIĆ

Premijer Aleksandar Vučić je nakon vanrednih parlamentarnih izbora 2014. godine imao komotnu većinu i, takoreći, unisoni parlament, što mu je omogućavalo udobnu poziciju. Raspisivanje vanrednih izbora za april 2016, osim produžavanja mandata za još četiri godine, bilo je u funkciji daljeg pokoravanja političke scene u Srbiji. Međutim, nije dobio apsolutnu većinu (48,23) čemu se nadao, nije izbacio Socijalističku partiju Srbije (SPS) i njenog predsednika Ivicu Dačića iz igre i nije osvojio tri centralne opštine u Beogradu (Vračar, Stari Grad i Novi Beograd),

uprkos aktivizmu njegove partije u ovim opštinama. Nije uspeo ni da eliminiše Demokratsku stranku (DS), na čemu je intenzivno radio tokom poslednje četiri godine.

Njegov najveći uspeh je pobeda u Vojvodini,¹ što mu je bio cilj otkako je 2012. prvi put došao na

¹ Na opštim izborima pre četiri godine većinu glasova u Vojvodini osvojila je Demokratska stranka. Ona je zajedno sa koalicionim partnerima, Ligom socijaldemokrata Vojvodine i Savezom vojvodanskih Mađara uspešla da zadrži vlast u Pokrajini, uprkos stalnim naporima

vlast - da „upodobi” pokrajinsku vlast s republičkom. Bez obzira na višekratne pokušaje da smeni demokrate, oni su uspeali da izdrže pun mandat. Zanimljivo je da Vučić nije vodio kampanju protiv autonomije, mada naprednjaci žele njeno ukidanje, već se i ovog puta fokusirao na navodnu korupciju i pljačku pokrajinskih čelnika.

Pobedu SNS u Vojvodini pozdravile su sve desničarske opcije (ne samo partije, već i grupacije koje sve vreme aktivno rade na sužavanju pokrajinske autonomije), jer je to za njih dragocen rezultat. One smatraju da će se ovom pobedom konačno i neopozivo stati na kraj vojvođanskom „separatizmu” i „autonomaštvu”. Ističu da srpska državna i teritorijalna celovitost kada je Vojvodina u pitanju ne sme više nikad da bude dovedena u pitanje.²

Najznačajnija karakteristika vanrednih parlamentarnih izbora je relativizacija Vučićeve moći u odnosu na apsolutnu vlast koju je imao u prethodnom mandatu. Vučić je osvojio više glasova u odnosu na prethodne izbore, ali je dobio manje poslanika, s obzirom da je više izbornih lista prešlo cenzus; ovakav ishod, u suštini pokazuje trend opadanja Vučićeve moći.

Druga karakteristika je, svakako, njegova reakcija na „neočekivane rezultate”. Poništavajući izbore na 15 izbornih mesta, kako bi eventualno spustio ispod cenzusa koalicije koje su ga jedva prešle (DSS-Dveri, LDP-SVL-SDS) pokazao je da će njegov gubitak vlasti u budućnosti biti praćen „burnim reakcijama.”

Novi parlament će se značajno razlikovati od prethodnog pre svega zbog toga što su u njege ušle i antievropske i proruskke partije. Pri tome treba imati u vidu da je Vučić, uz ostale

naprednjaka da je, ne birajući sredstva, sruše. To se, međutim, nije dogodilo.

2 Milorad Vučić, „Šta ima Skot a nema Čepurin”, Pečat, 29. april 2016.

predizborne koalicione partnere uzeo i Srpsku narodnu partiju Nenada Popovića, koja je izrazito proruski i antievropski orijentirana. U odnosu na prethodni, apsolutno „proevropski” sastav parlamenta, ova promena će, u najmanju ruku, uneti novu dinamiku.

Po broju osvojenih mandata druga je koalicija Socijalističke partije Srbije Ivica Dačića i Jedinствене Srbije (10,97 odsto). Još je neizvesno da li će se Vučić opet odlučiti da ih uzme za partnera u vladi. SPS bi mu omogućio solidnu većinu u parlamentu.

U parlament je ušla i Srpska radikalna stranka (SRS), na čelu s Vojislavom Šešeljom, sa 8 odsto glasova, odnosno 8,11 odsto. SRS nije imala poslanike u prošlom skupštinskom sazivu i njen povratak je pre svega rezultat „pobede” Vojislava Šešelja nad Haškim tribunalom. Iza radikala su pokret *Dosta je bilo*, Saše Radulovića i Demokratska stranka Bojana Pajtića u koaliciji s Novom strankom Zorana Živkovića i Demokratskim savezom Hrvata u Vojvodini sa po 6,2 odsto osvojenih glasova.

Ohrabrenje predstavlja ulazak u Skupštinu najmanje šest izbornih lista, među kojima i onih koje su, komentatori, analitičari i, prvenstveno, istraživači javnog mnjenja do poslednjeg dana držali ispod cenzusa, ili, u najmanju ruku, „tu negde” oko njega (*Dosta je bilo* i koalicije Demokratska stranka Srbije – Dveri, LDP-SVL-SDS).

Dosta je bilo, Saše Radulovića je, po svoj prilici, osvojio glasove nekadašnjih birača Liberalno demokratske partije (LDP) i Demokratske stranke u urbanim sredinama - i u Beogradu i Novom Sadu, najviše mladih glasača. Njegova kampanja (uglavnom preko društvenih mreža) je bila usmerena na korupciju, naročito protiv „centra korupcije” (Aleksandar Vučić) i partokratije koja „jede Srbiju”. Inače, njegov pokret je ideološki neprofilisan i ostaje da se vidi da li će na narednim izborima ponoviti ili povećati uspeh.

Demokratska stranka Srbije (DSS)-Dveri, zajedno sa radikalima u narednom sazivu Skupštine će predstavljati kleronacionalističke partije, što će značajno uticati na sadržaj parlamentarnih rasprava.

Republička izborna komisija i njeno konfuzno ponašanje, praćeno ozbiljnom sumnjom u pokušaj manipulacije, dodatno je doprinela urušavanju institucija. Ona je naime, prilikom odugovlačenja u prebrojavanju glasova, a potom kontradiktornim odlukama o tome ko je prešao cenzus a ko nije, postizbornu atmosferu dovela do usijanja i u velikoj meri je izgubila legitimitet.

JAVNO MNJENJE SRBIJE

U javnom mnjenju Srbije tokom poslednjih godinu dana došlo je do znatne promene raspoloženja u odnosu na Evropsku uniju (EU). I po najoptimističijim procenama, podrška pridruživanju Srbije EU jedva je na oko 50 odsto, često padajući i ispod toga. Više je razloga za tu promenu – ozbiljne turbulencije unutar same EU, pre svega, zbog migrantske krize na koju nema odgovora, neizvesnog ishoda referendumu u Velikoj Britaniji, a najviše zbog ofanzivnog, posebno medijskog, delovanja Rusije. Sve su to razlozi što su građani, koji su inače, antireformski raspoloženi, sve ambivalentniji kada je reč pravcu kojim Srbija treba da se kreće.

Evroskepticizam i otpor suštinskim reformama je i ranije bio snažan, ali nije bio tako očigledan u parlamentu; pre svega zato jer je premijer Vučić neprikosnoven lider SNS, što podrazumeva poslušnost i lojalnost. To istovremeno ukazuje da bi bez Vučićeve popularnosti podrška njegovoj SNS bila znatno mnaja. I zato partija, inače izrazito prorуска, ne može sebi dozvoliti da ne prati Vučića na „evropskom putu“.

Sociolog Srećko Mihajlović kaže da su za koaliciju koju predvodi Srpska napredna stranka u

dobroj meri glasale najveće žrtve “bolnih ekonomskih mera” premijera i Vlade koji su te mere doneli. Mihajlović ističe da su radnici na ovim izborima glasali iz očaja, a ne iz uverenja. Neki su glasali iz straha ili iz potajne nade da će se nešto popraviti. Ili, kako ističe, možda su podlegli uticaju medija ili možda od Vučića nikog drugog nisu videli, jer je on sve zaklonio i prekrpio mrežom nevidljivosti.³

VUČIĆEVE GORKE PILULE

Aleksandar Vučić i SNS su nekoliko sati nakon zatvaranja birališta proglasili pobjedu „istorijskom“, tvrdeći da toliki procenat osvojenih glasova nije osvojila nijedna stranka pre njih (što je upitno)⁴ Međutim, u sudaru s činjenicama i izbornom matematikom, Vučićevo trijumfalno raspoloženje naglo je splasnulo. Najpre, koalicija stranke na vlasti imala je veći broj članica nego na izborima pre dve godine: pridružili su joj se Ujedinjeni penzioneri Milana Krkobabića i Srpska narodna stranka Nenada Popovića.

Osim toga, s obzirom da je veći broj stranaka prešao cenzus, prilikom raspodele poslaničkih mandata, vodeća SNS koalicija dobila je 131 poslanika, odnosno 28 mandata manje nego u prethodnom sazivu. Zapravo, broj poslanika koga će imati sama Srpska napredna stranka je ispod stotinu (98), jer će ostali biti raspoređeni koalicionim partnerima, čije će apetite i na drugi način Vučić, verovatno tek morati da namiruje.

Iako nema apsolutnu većinu, Aleksandar Vučić može da formira vladu, ukoliko i odluči da isključi socijaliste (SPS). Pitanje pred kojim se nalazi je da li će unutar njegove „unutrašnje“ koalicije biti dovoljno lojalnih da sa 131 glasom

3 Srećko Mihajlović „Radnici, izbori, Prvi maj...“, Danas, 9. maj 2016.

4 Komentatori, na primer, podsećaju na trijumfalni rezultat Socijalističke partije Srbije na prvim višestranačkim izborima 1990. godine.

održavaju skupštinsku većinu (za šta je neophodno 126 glasova) ili će neki u međuvremenu postati svesni ucenjivačkog potencijala kojim raspolažu i za to ispostavlјati cenu, višu od one koju su „naplaćivali“ socijalisti.

Vučić je pokušao da kontinuiranom kampanjom diskreditacije i satanizacije potpuno politički marginalizuje Demokratsku stranku u čemu nije uspeo. Demokratska stranka (DS), zajedno sa Novom strankom i dve regionalne, prešla je cenzus i obezbedila mesta za 16 poslanika.⁵

PROEVROPSKI BLOK U DEFANZIVI

Parlamentarna i vanparlamentarna proevropska opozicija vodila je uoči izbora pregovore o zajedničkom nastupu. Nakon što su pregovori propali, išla je na izbore u dve kolone: u jednoj, Demokratska stranka i njeni partneri, a u drugoj - Čeda, Boris, Čanak - Lebaralnodemokratska partija (LDP), Socijaldemokratska stranka (SDS) i Liga socijaldemokrata Vojvodine (LSV). U Republičku skupštinu ušle su obe, ali sa minimalnim brojem glasova.⁶

Ovaj blok, posebno demokrati, je sve vreme bio izložen stigmatizaciji. Demokrati nisu uspeli da se konsoliduju tokom četiri godine od gubitka vlasti. Kad je reč o potencijalnoj predizbornoj koaliciji dva proevropska bloka, do nje nije došlo, kako zbog leaderskih sujeta, tako i odsustva političke ponude kojoj bi birači poklonili svoje poverenje.

Osim na republičkom nivou, svojevrsni fijasno doživela je (i) u Vojvodini, autentična,

5 Po mišljenju nekih analitičara, poput Velja Lalića glavnog urednika Nedeljnika, osim Demokratske stranke, Vučićeva želja je bila da ispod cenzusa ostane i koalicija Demokratska stranka Srbije-Dveri; Televizija N1 25. april 2016.

6 To pogotovo važi za koaliciju Čeda, Boris, Čanak koja je sa 5,03 odsto jedva prešla cenzus; osim toga ova koalicija nije ušla u vođanski parlament.

antinacionalistička i antifašistička pokrajinska stranka, Liga socijaldemokrata Vojvodine. Praktično na vlasti u koaliciji s Demokratskom strankom od 2000, s osvojenih 9 odsto glasova imaće u pokrajinskom parlamentu manje poslanika od, na primer, Srpske radikalne stranke. Osim toga, u nekim gradovima, tradicionalnim uporištima *ligaša*, poput Zrenjanina, Novog Sada i Kikinde, broj osvojenih glasova gotovo je prepolovljen. Imajući u vidu da LSV ni približno nije bila meta organizovanih napada naprednjaka, poput Demokratske stranke, za poraz ove stranke svakako je odgovorna i nedoslednost njenog lidera. Reč je pre svega, o „flertovanju“ sa premijerom Vučićem.

Najveće izborna iznenađenje, a po mnogima i jedini „izborni pobednik“⁷ je pokret *Dosta je bilo*, Saše Radulovića. Uoči izbora nijedan „zvanični“ prognozer među agencijama za ispitivanje javnog mnjenja nije predviđao da će preći izborni prag. Istoričar i predsednik Naprednog kluba Čedomir Antić smatra da je to uspeh „iz revolta, suštinski jednog čoveka“.⁸ Osim u republički parlament, *Dosta je bilo* ušao je i u Skupštinu Vojvodine,⁹ kao i u brojne lokalne skupštine u gradovima i u Srbiji¹⁰ i u Vojvodini.

REPUBLIČKA IZBORNA KOMISIJA – CENTAR POSTIZBORNE KRIZE

Prve ozbiljne sumnje u regularnost izbora unctiona je činjenica da se Republička izborna komisija (RIK) nije oglasila sa preliminarnim rezultatima

7 NIN, 28. april 2016.

8 Politika, 28. april 2016.

9 U Novom Sadu je, na primer, *Dosta je bilo* osvojio više glasova i od Demokratske stranke i od Lige socijaldemokrata, uprkos tome što je do nedavno Radulović govorio da je autonomija Vojvodine „administrativni trošak“, da bi se naknadno korigovao izjavom, po kojoj, „u nekim domenima vlasti Vojvodina treba da ima najvišu autonomiju, čak i zakonodavnu“; Vreme, 28. april 2016.

10 U beogradskim centralnim opštinama, poput Vračara, Starog grada, Savskog venca, na primer.

više od pet sati nakon zatvaranja biračkih mesta. U međuvremenu se s površnim i pogrešnim prognozama oglašavao, nekad veoma kredibilni CESID, neke druge agencije za ispitivanje javnog mnjenja, kao i same stranke. Kako je svako baratao „svojim“ različitim podacima rasle su nervoza, tenzija i sumnja.

Buka oko izborne krađe počela je još uoči izbora, a nastavljena je odmah po zatvaranju birališta, kao i prethodna, takođe bez dokaza. I premijer Vučić je pre izbora govorio o izbornoj krađi. Međutim, u zakonskom roku za podnošenje prijave o neregularnosti, stigle su samo dve.

Opozicioni lideri koji su ujedinjeni (osim Vojislava Šešelja) iste noći otišli u RIK, najavili su formiranje svog pravnog tima radi provere izbornih rezultata. Dan kasnije isto to najavio je i lider naprednjaka Aleksandar Vučić, tvrdeći da su se u nedelju (izbornog dana) „pod okriljem noći“, dešavale „čudne stvari“, dodajući, da „nije jasno kako su neke stranke preko noći preskočile cenzus i oborile rezultat SNS“.¹¹

Postizborni galimatijas trajao je i nakon što je tri dana posle izbora (posle isteka zakonskog roka) predsednik RIK Dejan Đurđević objavio da je podneto 60 prigovora. Zbog toga su izbori 4. maja ponovljeni na 15 birališta. Tako je probijen i sledeći zakonski rok (četvrtak, 28. aprila) za objavljivanje konačnih rezultata, jer su se u RIK do jutro (29. aprila) naknadno brojali glasovi s birališta. U tom finalu ispod cenzusa je ostala koalicija DSS-Dveri, navodno za samo jedan glas.

Sve zajedno delovalo je uznemirujuće i krajnje – sumnjivo. Na optužbe opozicije da vlast posredstvom Republičke izborne komisije (čiji je predsednik član Predsedništva SNS) manipuliše i prekraja „izbornu volju građana“, vlast je uzvraćala tvrdnjom da RIK radi u nemogućim uslovima

„pod pritiskom izbornih gubitnika“.¹² U svakom slučaju, na izbore 2016. godine pala je ozbiljna senka. Kako brojni komentatori primećuju, jedna od retkih demokratskih tekovina koje su u Srbiji dosegnute tokom poslednje decenije i po su prihvatanje izbornih rezultata učesnika i, sledstveno tome, mirna smena vlasti. Zbivanja koja su pratila aprilske izbore 2016. godine tu tekovinu dovode u pitanje, a kako, primećuje glavni urednik Nove srpske političke misli Đorđe Vukadinović, „jednom izgubljeno poverenje u izborne procedure teško se i sporo vraća“.

Međunarodni posmatrači su, generalno, izbore ocenili kao „fer“ i „poštene“, a nepravilnosti i propusti kojih je takođe bilo, po njihovom mišljenju, nisu ugrozili izborni proces u celini.

IZ SVETA – POZITIVNO, ALI ODMERENO

U porukama međunarodnih zvaničnika upućenih premijeru i njegovoj stranci ističe se zadovoljstvo „impresivnom pobedom“, pogotovo u kontekstu ukupnog broja izbornih lista koje će, zajedno s naprednjacima i u budućem sazivu parlamenta podržavati proevropsku orijentaciju Srbije. To se posebno naglašava zbog činjenice da u Skupštinu Srbije ovog puta ulazi i ekstremno desna i prorуска, Srpska radikalna stranka Vojislava Šešelja, što za predstavnike zapadne međunarodne zajednice predstavlja upozoravajući signal.

Izvestilac Evropskog parlamenta za Srbiju Dejvid Mekalister koji je „izborni vikend“ proveo u Beogradu naglasio je da Aleksandar Vučić „tražio i dobio“ jasan mandat da nastavi s proevropskim reformama u zemlji. Kako je dodao, „sada je na vladi i parlamentu da sprovedu reforme u oblasti vladavine prava, borbe protiv korupcije, javne

¹¹ Prema, Politika, 27. April.

¹² Uoči ponavljanja izbora na 15 biračkih mesta oglasio se i predsednik Republike Tomislav Nikolić tražeći od „učeni-ka“ da ne vrše pritisak na Republičku izbornu komisiju.

administracije, ekonomije i da radi na obezbeđivanju slobode medija¹³.

Nemačka kancelarka Angela Merkel poslala je čestitku među prvima, kao i komesar EU za proširenje Johannes Han, francuski premijer Manuel Vals, predsednik Evropskog saveta Donald Tusk, austrijski ministar spoljnih poslova Austrije Sebastian Kurc i niz drugih.

Uz čestitke se, međutim, napominje da su izbori u Srbiji doneli i „opasne poene“ pripadnicima ekstremne desnice: „Nije dobro to što će se krajnje desno orijentisani radikali naći u novom sazivu srpskog parlamenta“, poručio je Edvard Kukan, predsednik Odbora za saradnju sa Srbijom Evropskog parlamenta.¹⁴

Po mišljenju britanskog politikologa Džejmisa Ker-Lindzija „veoma je razočaravajuće što su se nacionalističke stranke našle u parlamentu“.¹⁵ On, međutim, podseća da su istraživanja javnog mnjenja već neko vreme pokazivale da će tako i biti, pa to nije predstavljalo šok za posmatrača. Takođe, po njegovom mišljenju, prisustvo radikala u parlamentu šteti reputaciji Srbije na međunarodnom nivou, ali ne veruje da će „oni imati bilo kakav značajan uticaj u stvarnosti“.¹⁶

Američki analitičar Danijel Server ističe „ogromnu podršku“ koju je dobio Aleksandar Vučić za svoju proevropsku politiku. Server dodaje da je tajna „blagonaklonosti Zapada“ prema Vučiću u činjenici da on uspešno radi ono što EU želi.

Kad je reč o reagovanju američkih zvaničnika na izbornu pobedu naprednjaka, postoje i neke nedoumice. Tokom predizborne noći naime, američki ambasador Kajl Skot posetio je izborni štab Demokratske stranke, ali ne i pobedničke, Srpske napredne. Zvanično objašnjenje je bilo da je

ambasador želeo da poseti i njih, ali je Aleksandar Vučić zbog „ličnih razloga“ ranije napustio stranku, pa do posete nije došlo.

Kako navodi kolumnista Danasa Radivoj Cvetičanin i poruka iz Stjet departmenta je neuobičajeno uzdržana u odnosu na dosadašnju podršku Vašingtona: poruka, naime, nije bila naslovljena na njega, „vrlo je tehnička, krajnje je suzdržana“.¹⁷

RUSIJA: ZADOVOLJNI USPEHOM RUSKOG FAKTORA

Sve agresivnije ruske kampanje u regionu, posebno nakon što je Crna Gora krajem decembra 2015. dobila poziv za punopravno članstvo u NATO, usmerile su se na Beograd u nameri da ga što više okrene k sebi. Moskva je dosadašnji soft power očito zamenila tvrdom politikom. U tom smislu bi trebalo tumačiti naglo aktiviranje ruskih medija i dojučerašnjih ruskih „spavača“ u Srbiji.

Rusi su sa velikim interesom pratili izbore u Srbiji i sudeći po komentarima veoma povoljno ocenjuju rezultate i ne slažu se sa ocenom zapadnih medija da je na ovim izborima prorуска politika doživela debakl. Za razliku od prethodnog, u ovom će sazivu sedeti 34 poslanika radikala i koalicije Dveri-DSS koji se otvoreno zalažu za tešnju saradnju sa Rusijom. Rezultati izbora, kako ističu, bitno će uticati na promenu snaga u parlamentu, jer će u Skupštini biti i patriotske partije koje su opozicija vladajućoj stranci. Neće biti jednoglasnosti i jednodušnosti kao u prethodnom sazivu.¹⁸ Prisustvo radikala u Skupštini suziće manevarski prostor vladajućoj partiji oko nezavisnosti Kosova, kao i ulaska u NATO i EU.

13 Politika, 26. april.

14 Politika, 26. april 2016.

15 Danas, 26. april 2016.

16 Isto.

17 „Panika pobednika“, Danas, 30. april-2. maj 2016.

18 Nikita Bondarev, „O novom sastavu Skupštine“, Nedeljnik, 28. april 2016.

Konstantin Kosačov, predsednika Komiteta Save-
ta Federacije RF za međunarodna pitanja, sma-
tra da koalicija koja je pobedila obuhvata dva
stara ruska partnera - Srpsku naprednu stranku i
Srpsku narodnu partiju. I jedna i druga se od-
lučno protive članstvu zemlje u NATO i podrža-
vaju svestrano zbližavanje sa Rusijom.¹⁹

Petar Iskenderov, stariji naučni saradnik Institu-
ta za slavistiku Ruske akademije nauka, smatra
da su ovi izbori prvi u novijoj istoriji, na kojima
su građani glasali za spoljnopolitičku orijentaci-
ju svoje zemlje i da se ne treba nadati nikakvim
referendumima o stupanju u EU i o granicama
ustupaka na koje se ne može pristati radi dosti-
zanja tog cilja.²⁰

Ruski analitičari, poput Olega Bondarenka, di-
rektor ruskog centra Agencije strateških komuni-
kacija, smatraju da su ovo prvi izbori u Srbiji na

kojima je ruski faktor tako visok i da je najzad u
srpskoj politici postao praktično sveobuhvatan.²¹
Bondarenko pripisuje Vojislavu Šešelju najve-
će zasluge za takvu političku konstelaciju. Šešel-
je, kaže, otac u političkom smislu sadašnje vla-
dajuće elite Srbije, i zbog toga je njen neodvojiv
deo.²²

U ruskim komentarima se ističe da je Evrop-
ska unija u potpunosti istrošila svoj integrativni
potencijal i da u ovom trenutku nema govora o
članstvu Srbije u EU. Istina, ističe se da ni Mo-
skva u ovom trenutku nema konkretan geopoliti-
čki model i ekonomski paket koji bi ponudila
Beogradu. Ističe se da Vlada Srbije treba da gradi
sopstveni geopolitički model sa svojim susedima
– Mađarskom, Rumunijom, Bugarskom, Crnom
Gorom i Bosnom sa ciljem da povрати status regi-
onalnog arbitra i posrednika u rešavanju regio-
nalnih konflikata.²³

---

19 Intervju sa Konstantinom Kosačevim, Nedeljnik, 28. april
2016.

20 Petra Iskenderov, „Izbori u Srbiji i interesi Rusije“, Ne-
deljnik, 28. april 2016.

---

21 Oleg Bondarenko, „Izbori pobednika- prvi rezultati“, Ne-
deljnik, 28. april 2016

22 Isto

23 Isto

ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Izbori su pokazali da su građani zainteresovani za egzistencijalna pitanja, pa “velike teme” poput Kosova, prošlosti, NATO, ili EU nisu bile odlučujuće za njihovo opredeljivanje. I ovog puta građani su poverenje poklonili pre svega premijeru Vučiću.

Demokratska i proevropska opozicija je manifestovala sve svoje slabosti, posebno jer nije uspešla da se konsoliduje i osmisli ubedljivu političku ponudu.

Vladajuća partija će imati znatno manje poslanika u novom sazivu skupštine - osvojila je 25 odsto mesta manje - što je tesna većina sa kojom nije jednostavno vladati. To povećava koalicioni potencijal manjih stranaka.

Kad je reč o proevropskoj orijentaciji sve zavisi od toga da li će Vučić uspeti da se odupre ruskim pritiscima, pogotovo imajući u vidu da je baza partije mahom prorуска, nacionalistička i konzervativna. Ukoliko premijer nastavi sa dvostrukom igrom i balansiranjem (i Rusija i EU), Srbija će brzo završiti u ćorsokaku, što znači veću saradnju sa Rusijom i odlaganje evropske budućnosti.

Ulaskom desničarskih i proruskih partija u parlament vratiće se na scenu nacionalna pitanja, koja su do sada bila u drugom planu.

Opstanak nove vlade na proevropskom kursu zavisiće i od njenih rezultata. Poverenje koje uživa ne može još dugo trajati, pogotovo što premijer sve više pokazuje sklonost ka autoritarizmu.

EU koja pažljivo prati situaciju u Srbiji ne bi smela da podleže tzv. “ruskom faktoru” i time previdi očigledne autoritorne tendencije premijera. Početak pregovora sa EU je imperative, kao i osmišljavanje ekonomskog oporavka zemlje.